

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

[Η *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση*, μετά τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων του Διαγωνισμού που προκήρυξε το Περιοδικό (βλέπε το 5ο τεύχος), όπως άλλωστε είχε προαναγγείλει, αρχίζει να δημοσιεύει εργασίες ή τμήματα από τα δοκίμια που υποβλήθηκαν στο Διαγωνισμό και διακρίθηκαν. Τούτο φυσικά αποσκοπεί στο να ενθαρρύνει τους νέους μας στις ωραίες πρωτοβουλίες τους και στις ευγενικές φιλοδοξίες τους και να καθιερώσει σιγά-σιγά ένα βήμα για όλους τους νέους ανθρώπους που θέλουν να στοχάζονται μεθοδικά και ελεύθερα].

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

«...Η αδυναμία μας να βρούμε την απόλυτη και σταθερή αλήθεια δεν μειώνει καθόλου το έργο της επιστήμης. Αντιθέτως, αποτελεί ένα αιώνιο ερέθισμα για συνεχείς προσπάθειες. Κατά τον Lessing «τη χαρά στον ερευνώντα παρέχει και μόνη η αναζήτηση της αλήθειας» (Μέρμηγκα, *Επιστημολογία*, Αθήνα 1933, σ. 4). Η δημιουργική λοιπόν διάθεση του ατόμου ικανοποιείται με την έρευνα και την ανακάλυψη. Φυσικά η ψυχική ευφορία που αισθάνεται ο ερευνητής είναι εξαιρετικά σημαντική για την προσωπική του ισορροπία, ενώ παράλληλα το ξεδίπλωμα μιας ακόμη από τις άπειρες πτυχές της μαθήσεως προβιβάζει κατά τι τον πανανθρώπινο Νου και πλαταίνει τους ορίζοντές του.

Αλλά είναι αρκετό να περιορίζεται η ευεργετική επίδραση της επιστήμης σε μεμονωμένα άτομα ή έστω να μένει απλά σε ένα γενικό και θεωρητικό επίπεδο;

Είναι ίσως απαραίτητο να τίθεται πάντοτε το ερώτημα: «Η επιστήμη υπάρχει μόνο για τον εαυτό της ή και για την κοινωνία;».

Ορισμένοι υποστηρίζουν πως η γνώση, ως κάτι απόλυτο και αξεπέραστο, στέκει πάνω από τη μικρότητα και την παροδικότητα του κόσμου. Γι αυτό και όσοι αφιερώνονται στη αναζήτησή της οφείλουν να απομακρύνουν από αυτήν κάθε άλλη έγνοια ή ιδιοτελή συμφέροντα, θέτοντας ως σκοπόμόνον το να επιτύχουν την αποκρυσταλλωμένη, την τελική αλήθεια.

Η αντίθετη άποψη τονίζει πως η επιστήμη δεν θα ήταν παρά ένα φευγαλέο και άπιαστο ιδανικό, αν δεν βοηθούσε με τις πρακτικές της εφαρμογές στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του ανθρώπου. Εφ' όσον ο επιστήμων αναπόφευκτα ανήκει σε μία κοινωνική ομάδα (με όλες τις εξαρτήσεις και τις αλληλεπιδράσεις που αυτό συνεπάγεται), η εργασία του δεν μπορεί παρά να κινείται μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας (ασχέτως αν συχνά ξεπερνά τις στενές αντιλήψεις της εποχής).

Προχωρώντας μάλιστα ακόμα περισσότερο καταλήγουμε ενίοτε στο δόγμα «κάθε τι είναι χρωματισμένο πολιτικά», που συχνά έχει προβληθεί και που μετατρέπει την επιστήμη σε όργανο της πολιτικής και στερεί από τη γνώση τον αντικειμενικό της χαρακτήρα.

Η πολιτική όμως, ως τεχνική ή επιστήμη, είναι η δραστηριότητα που «ασχολείται με τα προβλήματα και τα θέματα που δημιουργούνται από τις σχέσεις των ανθρώπων που δια-

βιούν μέσα στην πολιτική κοινωνία» (Κ.Ι. Βουδούρη, Φιλοσοφία και μεθοδολογία της πολιτικής, Αθήνα 1979, σ. 18). Ο επιστήμων μπορεί να βοηθήσει την πολιτική στο έργο της, χωρίς ωστόσο να κατευθύνεται απ' αυτή, γιατί τότε το κάθε τι θα ήταν υποταγμένο στην πολιτική λειτουργία και η αυτοδυναμία της επιστημονικής έρευνας θα αφανιζόταν, εξαλείφοντας συνάμα και το ίδιο το γεγονός της επιστήμης.

Ως μέλος της κοινότητας είναι βέβαια φορέας κάποιας κοσμοθεωρίας, διαμορφωμένης από συγκεκριμένα βιώματα και αντιλήψεις, έχει ακόμη κάποιον πολιτικό προσανατολισμό. Αυτό, κατά συνέπεια, τον κάνει να βλέπει τον κόσμο από μια ορισμένη άποψη. Τούτο όμως δεν αρκεί για να υποστηριχθεί η γνώμη ότι ο επιστήμονας έχει στερηθεί την αντικειμενικότητά του. Από δεοντολογική άλλωστε άποψη δεν θα πρέπει ο επιστήμονας να επιτρέπει στις ιδέες του να γίνουν παρωπίδες ή παραμορφωτικοί φακοί. Αν αφηθεί να χειραγωγηθεί από πολιτικές σκοπιμότητες, θα έχει πια ξεφύγει από τον κύριο και θεμελιώδη στόχο του: την αναζήτηση της αλήθειας· τότε πια δεν μπορούμε να μιλάμε για επιστήμη, αλλά για προπαγάνδα.

Σημειώνονται και περιπτώσεις κατά τις οποίες, ο ίδιος ο ερευνητής, βρισκόμενος υπό την πίεση οικονομικών παραγόντων και σε άμεση εξάρτηση από το κράτος, για να μπορέσει να συνεχίσει το έργο του, κάνει υποχωρήσεις και περιορίζεται μέσα σε δεδομένα πλαίσια. Το κατά πόσο μπορούμε να τον κατηγορήσουμε για τον συμβιβασμό του αυτό, είναι κάτι πού συνάπτεται με τις συγκεκριμένες συνθήκες υπό τις οποίες τελεί και, όπως είναι φυσικό, δεν μας επιτρέπει να κάνουμε αυθαίρετες γενικεύσεις».

ΚΑΙΤΗ ΛΕΥΚΑ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ